

Доц. др Саша Милојевић,
Криминалистичко-полицијска академија, Београд

UDK- 371.3:351.74
Оригинални научни рад
Примљено: 24.1.2011.

Оптимизација модела посебних облика наставе на Криминалистичко-полицијској академији¹

Апстракт: Посебни облици наставе несумњиво представљају врло значајан сегмент едукације студената Криминалистичко-полицијске академије. Њима студенти усвајају практична знања и стичу вештине неопходне за обављање полицијских послова. Из тог разлога изузетно је важно да садржаји и структура посебних облика наставе у студијским програмима Криминалистичко-полицијске академије буду што ваљанији.

Разматрање проблема одвијало се у две фазе. Прва фаза била је формирање модела посебних облика наставе и његова оптимизација по више критеријума у циљу изналажења њиховог редоследа, при чему тај редослед постаје обавезујући када се посебни облици наставе уврсте у студијски програм. Друга фаза била је поређење оптимизованог модела са тренутним стањем реализације посебних облика наставе у циљу тражења могућности да се студијски програми КПА унапреде.

Уважавајући закључке и препоруке проистекле из упоредне анализе оптимизованог модела и садашњег начина реализације посебних облика наставе који су презентовани у овом раду, може се доћи до ваљанијих решења при оспособљавању студената Криминалистичко-полицијске академије за примену практичних знања и вештина неопходних за обављање полицијских послова.

Кључне речи: Криминалистичко-полицијска академија, посебни облици наставе, практична знања и вештине, моделовање, оптимизација, метод аналитичких хијерархијских процеса.

Увод

Свакодневни полицијски послови, без обзира на хијерархијски ниво којем припадају, захтевају да полицијски службеници који их обављају

---

¹ Рад представља део резултата истраживања на пројекту „Евалуација квалитета наставног процеса студијских програма Криминалистичко-полицијске академије“ који се реализује на Криминалистичко-полицијској академији у Београду.

имају адекватан квантум знања широког спектра, али и да буду оспособљени за примену врло великог дијапазона вештина које им служе као „професионални алат“. Те вештине стичу се процесом обуке, односно увежбавањима чији интензитет и динамика могу бити врло различити (Милојевић, Субошић, 2002:45). Носилац процеса обуке у Министарству унутрашњих послова Републике Србије (МУП Р Србије) је Управа за стручно образовање, оспособљавање, усавршавање и науку са својим организационим целинама – Центром за основну полицијску обуку (ЦОПО) и Центром за специјалистичку обуку и усавршавање полиције (ЦСОУП) (Милошевић, Субошић, 2010:155).

Криминалистичко-полицијска академија као високообразовна институција, основана је Одлуком Владе Србије² ради реализације студијских програма за потребе полицијског образовања. Није у саставу МУП-а Р Србије, већ организационо припада министарству надлежном за просвету, с тим да има изражене функционалне везе са МУП-а Р Србије. Пошто Академија реализује студијске програме за потребе полицијског образовања, посебна пажња мора се посветити садржајима којима студенти усвајају практична знања и вештине неопходне за обављање полицијских послова. Такви садржаји студијског програма на Криминалистичко-полицијској академији називају се посебни облици наставе (Милошевић, Субошић, 2010:156).

Програм посебних облика наставе мора обезбедити да:

- дипломирани криминалиста након завршетка студија стекне довољно практичних знања и вештина, али и одређени ниво искуства, који би му омогућили да се што лакше и брже укључи у процес рада МУП-а Р Србије;
- се, у складу са функционалним везама које Криминалистичко-полицијска академија има са МУП-а Р Србије, максимално искористе материјални, просторни и кадровски капацитети Министарства као наставна база;
- се финансијска и друга материјална средства којима располаже Криминалистичко-полицијска академија користе економично;
- се, за разлику од свих других факултета и академија које се баве безбедношћу, Криминалистичко-полицијска академија издвоји као једина високошколска институција у којој студенти стичу практична знања и вештине, и искуства која ће им користити током рада у МУП-а Р Србије, а нарочито на самом почетку каријере приликом ступања на прве функционалне дужности;
- се уваже стање и тенденције развоја едукације полицијских кадрова у Европи са аспекта обуке у циљу стицања практичних знања и вештина, и да

² Одлука о оснивању Криминалистичко-полицијске академије, Службени гласник РС, бр. 58/06.

- атрактивношћу и функционалношћу привуче што већи број потенцијалних студената, како би Криминалистичко-полицијска академија била конкурентна у односу на друге високошколске институције (Милојевић, 2002:180; Милојевић, Субошић, 2004:72).

Методолошке основе

Разматрање проблема одвијало се у две фазе. Прва фаза била је формирање модела посебних облика наставе и његова оптимизација по више критеријума у циљу изналагања њиховог редоследа, при чему тај редослед постаје обавезујући када се посебни облици наставе уврсте у студијски програм. Друга фаза била је поређење оптимизираниог модела са тренутним стањем реализације посебних облика наставе у циљу тражења могућности да се студијски програми КПА унапреде.

Методe и узорак

Примењене методе могу се сврстати у две групе: методе којима су прикупљани анализирани подаци и методе којима је вршена обрада података и добијање резултата.

Подаци су прикупљани методом испитивања – техником анкетирања и анализом садржаја. *Испитивање – анкетирање* је спроведено са 56 дипломираних официра полиције који су завршили Полицијску академију. Испитаницима су најпре изложени садржаји посебних облика наставе онако како су дефинисани у даљем делу текста, а затим је од њих захтевано да рангирају понуђених 16 посебних облика наставе са аспекта примењивости знања и вештина које се усвајају током њихове реализације у пословима које обављају, и са аспекта њихове атрактивности – колико су садржају посебних облика наставе примамљиви за студенте, односно колико ће ти садржаји за њих бити мотивациони фактор. *Анализом садржаја* прикупљани су подаци о посебним облицима наставе који су послужили за формирање елемената модела, као и заступљеност појединих посебних облика наставе у другим сличним институцијама, финансијски аспекти реализације појединих посебних облика наставе и др. Анализирани су наставни планови и програми Полицијске академије у Београду и Више школе унутрашњих послова у Земуну, студијски програми Криминалистичко-полицијске академије, доступни курикулуми других сличних институција у земљи и иностранству, финансијска документа Полицијске академије у Београду и Више школе унутрашњих послова у Земуну и други (Милошевић, Милојевић, 2001:179).

Обрада података вршена је низом метода од којих је најважнија *метода аналитичких хијерархијских процеса*, којом је вршена оптимизација модела. Метода аналитичких хијерархијских процеса (АХП), коју је раз-

вио Tomas Saaty почетком седамдесетих година 20. века, представља алат у анализи одлучивања, креиран да пружи помоћ доносиоцима одлуке у решавању комплексних проблема одлучивања у којима учествује већи број доносилаца одлуке, већи број критеријума и у вишеструким периодима. Подручје њене примене је вишекритеријумско одлучивање где се на основу дефинисаног скупа критеријума и вредности атрибута за сваку алтернативу врши избор оне која је најприхватљивија, односно приказује се потпуни поредак важности алтернатива у моделу. У примени ове методе разликујемо четири фазе: 1) структурирање проблема; 2) прикупљање података; 3) оцењивање релативних тежина, и 4) одређивање решења проблема. Структурирање проблема се састоји од декомпоновања било којег сложеног проблема одлучивања у серију хијерархија, где сваки ниво представља мањи број управљаних модела. Они се затим декомпоњују у други сет елемената који одговара следећем нивоу итд. Прикупљањем података и њиховим мерењем отпочиње друга фаза методе АХП. Доносилац одлуке додељује релативне оцене у паровима атрибута једног хијерархијског нивоа, и то за све нивое целокупне хијерархије. При томе се користи скала „девет тачака“. По завршетку овог процеса добија се одговарајућа матрица упоређивања по паровима који одговарају сваком нивоу хијерархије. Процена релативних тежина је трећа фаза методе АХП. Матрица поређења ће се по паровима „превести“ у проблеме одређивања сопствених вредности, ради добијања нормализованих и јединствених сопствених вектора тежина за све атрибуте на сваком нивоу хијерархије $A_1, A_2, \dots, A_n$ са вектором тежина $t = (t_1, t_2, \dots, t_n)$. Одређивање решења проблема је последња фаза методе АХП и она подразумева налажење тзв. композитног нормализованог вектора. Пошто се одреди вектор редоследа активности критеријума у моделу у наредном кругу, потребно је одредити, у оквиру сваког посматраног критеријума, редослед важности алтернатива у моделу. Учешће сваке алтернативе множи се са тежином посматраног критеријума и потом се те вредности саберу за сваку алтернативу посебно. Добијени податак представља тежину посматране алтернативе у моделу. На исти начин се одређује тежина и за остале алтернативе, након чега се може одредити укупни поредак алтернатива у моделу (Брковић, Милојевић, 2004:36).

За део процена релативних тежина критеријума оптимизације, као и за одређивање релативних тежина појединих алтернатива по конкретном критеријуму коришћен је и метод *искусствене генерализације*. Том методом је одређивање појединих вредности (или рангирање критеријума и сл.) извршио аутор на основу сопственог искуства (Милошевић, Милојевић, 2001:156).

Основу решавања проблема дала је примена метода *моделовања*. Да би се програм посебних облика наставе на Криминалистичко-полицијској академији унапредио, потребно је најпре изнаћи оптималан или бар ваља-

нији модел посебних облика наставе, а затим његовим поређењем са тренутним стањем изнаћи могућности које би се могле искористити да се обука на Криминалистичко-полицијској академији подигне на виши ниво (Брковић, Милојевић, 2004:33; Милошевић, Милојевић, 2001:168).

Елементи модела

Анализа обуке за стицање практичних знања и вештина која се до сада изводила на Полицијској академији и Вишој школи унутрашњих послова³, али и на другим факултетима и академијама у Србији, те на високообразовним институцијама у другим земљама Европе које школују кадрове за потребе полиције, резултирала је да се као могући посебни облици наставе издвоје:

1. Информативна пракса;
2. Теренска обука;
3. Општа пракса;
4. Обука у зимским условима;
5. Изборна пракса;
6. Криминалистичка пракса;
7. Руководна (организационо-методска) пракса;
8. Методичка обука;
9. Полицијска гађања;
10. Обука у вожњи моторних возила;
11. Пливање;
12. Студијско путовање;
13. Тактичко-технички зборови савремених безбедносно-заштитних и безбедносно-угрожавајућих средстава;
14. Обука у пружању прве помоћи;
15. Посета казнено-поправном заводу;
16. Присуство суђењу у кривичном и прекршајном поступку.

Ради једнозначног схватања садржаја и форме сваког од набројаних посебних облика наставе, неопходно је сваки понаособ укратко описати.

Информативна пракса је облик едукације током којег студент проводи одређени број часова у некој од станица полиције и том приликом се само упознаје са разним аспектима полицијског посла. Студент треба да посматра рад у станици полиције, те да му изабрани ментори – води-

---

³ *Законом о Полицијској академији*, 1993. године основана је прва високошколска образовно-научна установа те врсте у Србији чије су основне студије трајале 4 године (8 семестара). Студенти су дипломирањем стицали звање дипломираног официра полиције.

Закон о Вишој школи унутрашњих послова донет је 1972. године када је ова институција почела са радом у Земуну. Студије су трајале четири семестра, а од 1977. године пет семестара. Студенти су дипломирањем стицали звање правника (<http://www.kpa.edu.rs>).

Чланом 2 *Одлуке о оснивању Криминалистичко-полицијске академије* (Сл. гласник РС, бр. 58/06) прецизирано је да Криминалистичко-полицијска академија представља правног наследника Више школе унутрашњих послова и Полицијске академије.

тељи⁴ дају одређена појашњења у вези са пословима који се обављају у полицијској станици. Циљ ове праксе је да студент стекне увид у то шта је стварно полицијски посао.

Теренска обука је основна полицијска обука која се изводи ван седишта образовне институције и реализује се по врло интензивном и динамичном целодневном програму који траје више дана. Циљ те обуке је да студенти што боље овладају полицијским вештинама које су предвиђене планом и програмом основне полицијске обуке, првенствено у домену оперативних полицијских вештина, тј. ватрене обуке и тактичког поступања полицијских службеника.

Опита пракса је вишедневна основна обука у полицији опште надлежности у стварним условима. Другим речима, студент у некој од полицијских станица, под стриктном контролом водитеља, обавља послове у склопу позорничке и патролне делатности. Циљ праксе је да студенти стекну искуства у раду полиције на основном нивоу – нивоу извршилаца, те да се упознају са проблемима који се јављају на том нивоу полицијског посла, тешкоћама које има полицијски службеник и сл., а све ради бољег разумевања руководећег нивоа полицијских послова.

Обука у зимским условима је облик практичне наставе који се изводи више дана у планинском геопростору у зимском периоду. Током обуке студенти уче да скијају, возе моторне санке, пружају прву помоћ у зимским планинским условима, упознају се са безбедносном проблематиком у зимским туристичким центрима, уче се да примене неке тактичке поступке везане за полицијске послове у урбаном, али и у неурбанизованом делу планине, крећу се у зимском планинском амбијенту по саобраћајницама и ван њих, уз помоћ средстава и система за оријентацију, као и да употребе службено оружје са смучки и са моторних санки. Циљ обуке је да се студент упозна са амбијентом планине зими, научи да скија и вози моторне санке на основном нивоу, те да у зимском планинском амбијенту примени неке од тактичких поступака којима се извршава део полицијских послова.

Изборна пракса се више дана изводи у некој од организационих јединица МУП-а Р Србије чији послови нису обухваћени другим посебним обликом наставе – по избору студената (гранична полиција, саобраћајна полиција, Жандармерија, САЈ, управни послови, аналитика, информатика и др.). Током праксе студент, под стриктном контролом водитеља, сагледава начин обављања послова на свим хијерархијским нивоима. Изборном праксом студент проверава своје афинитете за грађење каријере и боље се упознаје са одређеним сегментом рада МУП-а Р Србије за који исказује посебно интересовање.

⁴ Под појмом „водителј“ подразумева се полицијски службеник са стручном спремом и искуством које одговара врсти праксе, а који ради у организационом делу Министарства где студент одлази на праксу. Водителј би био задужен за рад са студентом на пракси у складу са планом и програмом који израђује образовна институција.

Криминалистичка пракса одвија се у организационим деловима Криминалистичке полиције. И ово је вишедневна практична настава током које се студенти упознају и у највећој могућој мери, под контролом водитеља, укључују у послове које обавља Криминалистичка полиција, а у складу са садржајима које су изучавали из криминалистичке групе предмета. Циљ праксе је да студенти стекну одређени степен искуства који би требало да им помогне да се по завршетку студија лакше укључе у рад Криминалистичке полиције.

Руководна (организационо-методска) пракса се одвија у полицијским јединицама опште надлежности – станицама полиције, у трајању од више дана. Током ове праксе студенти сагледавају и у највећој могућој мери, под контролом водитеља, се укључују у организационо-методско-руководни аспект полицијског посла. Циљ праксе је да студенти стекну одређени степен искуства која би им помогао да се по завршетку студија лакше укључе у рад полицијских јединица опште надлежности.

Методичка обука представља едукацију студената о томе како се обучавају полицијски службеници и јединице полиције. Другим речима, студенти, под контролом водитеља, изводе основну полицијску обуку са својим млађим колегама током реализације теренске обуке и уједно руководе групом млађих колега. Циљ обуке је да студенти сагледају цео процес обуке потчињених, од припреме, преко организације, реализације, координације, па до анализе резултата обуке, те да стекну одређено искуство у извођењу обуке. С друге стране, студенти, под контролом водитеља, по први пут руководе групом колега и при томе стичу драгоцену искуства о проблемима (људским, стручним и организационим) са којима се суочава руководиоца било којег нивоа.

Полицијска гађања представљају посебан облик наставе којим се студенти обучавају да ефикасно и безбедно рукују службеним оружјем. Гађања се изводе у некој од полицијских јединица која има услове за извођење те обуке (стрелиште, инструкторе и др.). Сваки студент у току школске године изводи више гађања. Циљ обуке је да студенти стекну неопходне вештине у правилном, ефикасном и безбедном руковању оружјем (нишањењу и окидању и правилном отварању ватре, као и у превазилажењу страха од пуцња). У завршној фази студирања студенти стичу основе за стицање звања инструктора гађања, односно оспособљавају се за припрему, организацију и реализацију гађања са јединицом полиције.

Обука у вожњи моторних возила је посебан облик наставе током којег студенти стичу знања и вештине неопходне за безбедно и сигурно управљање моторним возилима „Б” и „Ц” категорије, као и специјалним полицијским возилима (патролно возило, специјално возила „марица“, оклопно возило и сл.). Обука траје онолико колико је то прописано законом, а за њено извођење ангажује се лиценцирана ауто школа и одговарајући инструктори у МУП-а Р Србије.

Пливање је посебан облик наставе који се изводи за све године студија у неком од спорских центара који имају затворени базен. Циљ је да студенти побољшају опште физичке способности неопходне за обављање свакодневних професионалних задатака, да науче правилне технике пливања и да примене адекватну технику при савлађивању одређених дистанци, као и да науче правилну и безбедну технику спасавања утопљеника.

Студијско путовање представља једнодневни обилазак једне подручне полицијске управе МУП-а Р Србије у којој постоји специфична безбедносна проблематика. Акцент едукације током путовања је сагледавање унутрашње организације подручне полицијске управе на изабраном геопростору и методике решавања специфичних безбедносних проблема који се ту јављају. Поред тога, током путовања студенти се упознају и са карактеристикама изабраног дела геопростора Републике Србије, као што су: границе, рељеф, хидрографија, вегетациони и педолошки покривач, клима и метеоролошки услови, демографске, комуникацијске, привредне, културно-историјске и друге карактеристике тог геопростора, као и са њиховим утицајем на припрему и извршење полицијских акција и интервенција.

Тактичко-технички зборови (ТТЗ) савремених безбедносно-заштитних и безбедносно-угрожавајућих средстава се организују у неком од организационих делова МУП-а Р Србије (у зависности од циља тактичко-техничког збора), при чему се студентима приказују техничка средства која су на располагању полицији при извршењу редовних, ванредних и посебних задатака, те средства којима су припадници полиције били угрожени при обављању својих послова. Циљ ТТЗ-а је да студенти виде, опишу и евентуално манипулишу средствима о којима су учили у теоријским предметима и да разговарају са полицијским службеницима који та средства свакодневно користе. Током ТТЗ-а се често врши и демонстрација коришћења тих средстава.

Обука у пружању прве помоћи је посебан облик наставе током које се студенти оспособљавају за успешну примену основних мера прве помоћи према повређеним лицима. Тежиште обуке је на практичним радњама којима се мере прве помоћи примењују. Њен циљ је да се студенти оспособе у пружању прве помоћи са нивоом знања и вештина који је једнак или већи од нивоа знања које се из ове области стиче на стручном оспособљавању током основне полицијске обуке.

Посета казнено-поправном заводу је посебан облик наставе који се реализује у сарадњи са Министарством правде. Посета је једнодневна а њен циљ је да се студенти упознају са системом и функционисањем установа у којима се издржавају казне за почињена кривична дела, како би успешно могли да сагледају целокупан систем којим се држава штити од криминалног и другог недозвољеног понашања.

Присуство суђењу у кривичном и прекршајном поступку је посебан облик наставе који се такође организује у сарадњи са Министарством правде.

Студенти би требало да присуствују једном рочишту суђења у прекршајном и кривичном поступку, а циљ наставе је да се упознају са функционисањем судског система, те да стекну делимичан увид у рад судова.

Критеријуми оптимизације модела

Да би се извршила оптимизација модела посебних облика наставе и на тај начин се дошло до редоследа ових дефинисаних облика наставе, најпре се морају утврдити критеријуми на основу којих ће се тај редослед формирати (под редоследом се подразумева да су боље ранжирани посебни облици наставе обавезнији да се уврсте у програм посебних облика наставе, од оних облика који су слабије ранжирани). У складу са полазним основама наведеним у уводу рада, издвојило се 9 критеријума на основу којих треба извршити оптимизацију, односно направити редослед дефинисаних посебних облика наставе. Ти критеријуми су:

1. *Применљивост у служби* је критеријум по којем су упоређивани садржаји које студенти усвајају током посебних облика наставе, при чему је основа упоређивања била оцена да ли неки садржај којег студент научи може одмах да употреби у послу који ће обављати по завршетку школовања. По том критеријуму боље су ранжирани посебни облици наставе чији су садржаји више директно везани за полицијске послове.
2. *Искористивост капацитета МУП-а Р Србије*, који показује колико се при организацији и реализацији неког посебног облика наставе могу искористити просторни, кадровски и материјални капацитети Министарства. Код тог критеријума јавила су се три поткритеријума и то: искористивост просторних капацитета МУП-а Р Србије, искористивост материјалних капацитета и искористивост кадровских капацитета МУП-а Р Србије:
  - искористивост материјалних капацитета МУП-а Р Србије је поткритеријум који говори колико је током организације и реализације посебних облика наставе могуће користити наоружање, возила, заштитну опрему, униформе и друга материјално-техничка средства МУП-а Р Србије. По том поткритеријуму боље су ранжирани посебни облици наставе чија организација и реализација омогућава да се користе материјални капацитети МУП-а Р Србије.
  - искористивост просторних капацитета МУП-а Р Србије је поткритеријум који говори колико је током организације и реализације посебних облика наставе могуће користити полигоне, стрелишта, спортске терене и друге објекте МУП-а Р Србије. По том поткритеријуму боље су ранжирани посебни облици наставе чија организација и реализације омогућава да се користе просторни капацитети МУП-а Р Србије.
  - искористивост кадровских капацитета МУП-а Р Србије је поткритеријум који говори колико је током организације и реали-

зације посебних облика наставе могуће користити полицијске службенике у функцији инструктора, тренера и сл. По том критеријуму боље су ранжирани посебни облици наставе чија организација и реализација омогућава да се користите кадровски капацитети МУП-а Р Србије.

3. *Конкурентност* је критеријум који показује да ли је Криминалистичко-полицијска академија у предности у односу на институције које претендују да школују кадар истог или сличног профила када је реч о организацији неког посебног облика наставе. По том критеријуму боље су ранжирани они посебни облици наставе које Криминалистичко-полицијска академија може организовати и реализовати лакше од других институција (због повезаности са МУП-а Р Србије, посебних критеријума уписа студената и др.).
4. *Атрактивност* је критеријум који указује колико су садржаји посебних облика наставе примамљиви за студенте, односно колико ће ти садржаји бити за њих мотивациони фактор. По овом критеријуму боље су ранжирани посебни облици наставе чији садржаји имају већи позитиван мотивациони утицај на студенте.
5. *Економичност* је критеријум којим се упоређују трошкови реализације посебних облика наставе. По том критеријуму боље је ранжиран онај посебни облик наставе за чију реализацију треба утрошити мање финансијских средстава.
6. *Организациони проблеми* је критеријум који говори колико је тешко организовати неки посебни облик наставе, односно колико се организационих проблема при реализацији неког посебног облика наставе јавља. По том критеријуму боље је ранжиран посебни облик наставе кога је лакше организовати, односно за којег је везано мање организационих проблема.
7. *Заступљеност у другим институцијама* је критеријум који показује да ли такав или сличан посебан облик наставе постоји у институцијама које школују кадар истог или сличног профила у другим европским земљама. По том критеријуму боље је ранжиран посебан облик наставе који се изводи у више земаља.
8. *Оптерећеност студената* је критеријум који указује колико је неки од посебних облика наставе оптерећење за студенте на основу броја часова које студенти похађају. Боље су ранжирани посебни облици наставе који се реализују за мање наставних часова.
9. *Међузависност* је критеријум који показује да ли извођење једног облика наставе зависи од претходне реализације неког другог облика наставе. По том критеријуму боље су ранжирани посебни облици наставе код којих постоји међузависност, јер то указује на континуитет и консеквентност обуке.

Формирање модела

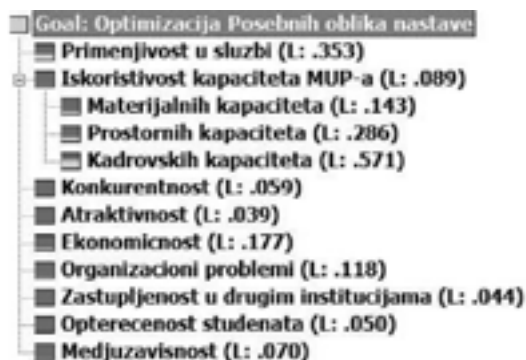
Како је реч о више критеријума по којима се одређује редослед, јасно је да се за оптимизацију, односно за утврђивање редоследа мора употребити нека метода вишекритеријумске оптимизације. Као што је већ речено, једна од ефикаснијих је метода аналитичких хијерархијских процеса, па је у даљем раду та метода и употребљена. Подаци и прорачуни урађени су уз помоћ одговарајућег софтвера⁵.

У складу са изабраним методом, најпре је израђен модел (урађено је структурирање проблема (постављање критеријума у хијерархијски однос и одређивање алтернатива, где су алтернативе посебни облици наставе), прикупљање података и одређивање релативних тежина) по којем је извршена оптимизација, при чему су релативне тежине за наведене критеријуме одређене на основу емпиријских података и искуствено. Релативне тежине за критеријуме одређене су на основу редоследа важности појединих критеријума, који је приказан на графикону који следи:

Графикон 1 – Релативне тежине критеријума оптимизације садржаја посебних облика наставе

Наведени редослед преведен је помоћу скале „девет тачака“ у релативне тежине за сваки критеријум. Те релативне тежине приказане су на шеми која следи:

Шема 1 – „Хијерархијско дрво“ оптимизације садржаја посебних облика наставе

⁵ Реч је о програмском пакету Expert Choice 2000 (Expert Choice 2000 Enterprise 10.1 Build 903.05), програмске куће Expert Choice, Inc.

Разрада и дискусија резултата

У складу са развијеним моделом, даља анализа бавиће се оптимизацијом по сваком критеријуму појединачно, да би се на крају, изналажењем композитног нормализованог вектора добијених решења по сваком критеријуму оптимизације, дошло до коначног решења оптимизације модела посебних облика наставе. Потом ће се оптимизирани модел поредити са тренутним стањем реализације посебних облика наставе на Криминалистичко-полицијској академији у циљу тражења могућности да се студијски програми КПА унапреде.

Оптимизација по критеријуму „применљивост у служби“

По критеријуму „применљивост у служби“ рангирање посебних облика наставе извршено је на основу резултата анкете спроведене са дипломираним официрима полиције. Резултати анкете приказани су у табели која следи:

Табела 1 – Резултати анкете са дипломираним официрима полиције о применљивости знања и вештина усвојених током реализације посебних облика наставе

ПОСЕБНИ ОБЛИК НАСТАВЕ	МЕСТО															
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Информативна пракса	14	3	-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	24	3
Теренска обука	3	3	14	5	24	-	4	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Општа пракса	-	-	29	3	17	4	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
Обука у зимским условима	-	-	-	3	4	6	14	-	-	-	-	-	27	-	-	-
Изборна пракса	-	-	-	28	8	-	5	3	11	-	-	3	-	-	-	-

ПОСЕБНИ ОБЛИК НАСТАВЕ	МЕСТО															
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Криминалистичка пракса	9	24	-	-	-	6	3	-	-	-	14	-	-	-	-	-
Руководна (организационо-методска) пракса	27	9	3	-	-	-	3	-	-	3	-	-	11	-	-	-
Методичка обука	-	3	7	3	-	26	-	3	3	-	-	-	-	-	11	-
Полицијска гађања	-	-	-	-	-	-	24	3	12	-	-	-	4	2	-	11
Обука у војњи моторних возила	-	-	-	-	-	-	3	-	24	3	11	-	-	15	-	-
Пливање	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	3	38	8	-	4	-
Студијско путовање	-	-	-	-	3	-	-	-	2	11	-	-	-	27	6	4
Тактичко-технички зборови	-	-	-	3	-	-	-	11	-	26	-	3	6	-	-	6
Обука у пружању прве помоћи	-	-	3	-	-	11	-	24	4	3	-	2	-	9	-	-
Посета казнено-поправном заводу	-	3	-	11	-	-	-	-	-	4	4	6	-	-	3	29
Присуство суђењу у кривичном и прекршајном поступку	3	11	-	-	-	-	-	-	-	6	24	4	-	-	5	3

По том критеријуму, рангирање посебних облика наставе, са релативним тежинама које су одређене за сваки посебан облик наставе, приказано је на графикону који следи:

Графикон 2 – Редослед посебних облика наставе рангираних по критеријуму „применљивост у служби“

Графикон јасно показује да су најбоље рангиране праксе које би се одвијале у организационим јединицама МУП-а Р Србије, а затим обуке којима студенти усвајају неке од полицијских вештина.

Оптимизација по критеријуму „искористивост капацитета МУП-а Р Србије“

Критеријум „искористивост капацитета МУП-а Р Србије“ садржи три поткритеријума: 1) искористивост материјалних капацитета МУП-а Р Србије; 2) искористивост просторних капацитета МУП-а Р Србије, и 3) искористивост кадровских капацитета МУП-а Р Србије. Наведени поткритеријуми су искуствено рангирани на следећи начин:

Графикон 3 – Релативне тежине поткритеријума критеријума „искористивост капацитета МУП-а Р Србије“

На основу графикана види се да је при анализи по критеријуму „искористивост капацитета МУП-а Р Србије“ било најважније да се за реализацију неког посебног облика наставе могу ангажовати кадровски капацитети, а затим просторни и на крају материјални капацитети МУП-а Р Србије. Наиме, од изузетне важности је да истакнути стручњаци МУП-а Р Србије током посебних облика наставе пренесу студентима своје знање и искуство. Исто тако, реализација посебних облика наставе на полигонима, стрелиштима и другим објектима МУП-а Р Србије за студента пред-

ставља додатни мотивациони фактор, а знања и вештине које се усвоје у оригиналном амбијенту су дуготрајније.

По поткритеријуму „искористивост материјалних капацитета МУП-а Р Србије“ посебни облици наставе рангирани су на следећи начин:

Графикон 4 – Редослед посебних облика наставе рангираних по поткритеријуму „искористивост материјалних капацитета МУП-а Р Србије“

Из графикана се види да су боље рангирани посебни облици наставе који имају форму посета, јер се при посетама максимално користе капацитети онога ко се посећује. То важи и за информативну праксу, јер је и она, онако како је одређена у ранијем тексту, једна врста посете организационим јединицама МУП-а Р Србије. За реализацију свих других врста посебних облика наставе неопходно је, у већој или мањој мери, ангажовати материјална средства Криминалистичко-полицијске академије. При томе, највише сопствених материјалних средстава се ангажује при реализацији пливања и обуке у зимским условима.

По поткритеријуму „искористивост просторних капацитета МУП-а Р Србије“ посебни облици наставе рангирани су на следећи начин:

Графикон 5 – Редослед посебних облика наставе рангираних по поткритеријуму „искористивост просторних капацитета МУП-а Р Србије“

По овом поткритеријуму боље су рангирани посебни облици наставе при чијој реализацији се више користе просторни капацитети МУП-а Р Србије (због прилагођавања амбијенту који влада у служби, социјализације на од-

носе који владају у организационим јединицама МУП-а Р Србије и сл.). У складу са тим, графикон показује да су боље рангиране праксе и обуке у организационим јединицама МУП-а Р Србије, посебно у наставним центрима.

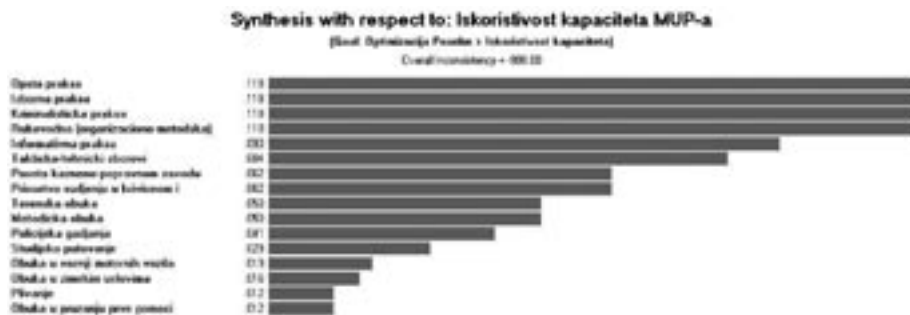
По поткритеријуму „искористивост кадровских капацитета МУП-а Р Србије“ боље су рангирани посебни облици наставе чија организација и реализација омогућава да се ангажују полицијски службеници МУП-а Р Србије (инструктори, тренери, истакнути стручњаци из праксе и сл.). По том поткритеријуму посебни облици наставе рангирани су на следећи начин:

Графикон 6 – Редослед посебних облика наставе рангираних по поткритеријуму „искористивост кадровских капацитета МУП-а Р Србије“

Графикон показује да су по овом поткритеријуму боље рангирани посебни облици наставе чија реализација у потпуности зависи од ангажовањих полицијских службеника МУП-а Р Србије. С друге стране, пливање, као посебан облик наставе, Академија може да реализује без ангажовања стручњака из праксе Министарства.

Када се резултати добијени по претходним поткритеријумима синтезишу у складу са претходно одређеним релативним тежинама за сваки поткритеријум, добије се резултат рангирања по критеријуму „искористивост капацитета МУП-а Р Србије“ који је приказан ка следећем графикону:

Графикон 7 – Редослед посебних облика наставе рангираних по критеријуму „искористивост капацитета МУП-а Р Србије“

Синтеза је показала да су по критеријуму „искористивост капацитета МУП-а Р Србије” боље ранжирани посебни облици наставе попут пракси и обука који се спроводе у просторним капацитетима МУП-а Р Србије, са ангажованим полицијским службеницима као инструкторима, тренерима, водитељима и сл., што је, с обзиром на карактер критеријума по којем је вршено рангирања, у потпуности очекивани резултат.

Оптимизација по критеријуму „конкурентност“

Рангирање по критеријуму „конкурентност“ извршено је такође искуствено. Резултати тог рангирања приказани су на графикону који следи:

Графикон 8 – Редослед посебних облика наставе ранжираних по критеријуму „конкурентност“

Графикон показује да су најбоље ранжирани посебни облици наставе који би се реализовали у организационим јединицама МУП-а Р Србије и на које, због функционалних веза које Криминалистичко-полицијска академија остварује са МУП-а Р Србије, Академија има „монопол”. Најлошије су ранжирани они посебни облици наставе које скоро свака институција може организовати без већих тешкоћа.

Оптимизација по критеријуму „атрактивност“

По критеријуму „атрактивност“ рангирање посебних облика наставе извршено је на основу резултата анкете спроведене са дипломираним официрима полиције. Резултати анкете приказани су у табели која следи:

Табела 2 – Резултати анкете са дипломираним официцима полиције о атрактивности посебних облика наставе

ПОСЕБНИ ОБЛИК НАСТАВЕ	МЕСТО															
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.
Информативна пракса	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	6	1	6	10
Теренска обука	5	11	22	-	-	-	-	-	1	1	-	-	6	-	10	-
Општа пракса	-	-	11	-	3	21	-	5	-	-	6	-	-	10	-	-
Обука у зимским условима	21	1	-	11	-	5	2	-	6	-	-	-	10	-	-	-
Изборна пракса	-	-	1	1	31	-	11	-	2	-	-	10	-	-	-	-
Криминалистичка пракса	-	-	-	-	11	11	21	1	-	-	12	-	-	-	-	-
Руководна (организационо-методска) пракса	-	-	6	5	-	-	11	20	-	10	1	1	2	-	-	-
Методичка обука	6	5	-	20	-	-	-	11	10	-	-	-	-	-	3	1
Полицијска гађања	-	22	5	-	-	-	-	10	11	-	-	-	1	1	-	6
Обука у вожњи моторних возила	-	-	-	2	-	-	10	-	26	12	-	-	-	6	-	-
Пливање	-	-	-	-	1	13	-	-	-	-	11	6	-	-	5	20
Студијско путовање	1	1	-	-	10	-	-	2	-	26	-	11	-	5	-	-
Тактичко-технички зборови	-	-	1	11	-	-	-	6	-	7	20	-	11	-	-	-
Обука у пружању прве помоћи	-	-	10	-	-	6	1	1	-	-	-	2	-	11	20	5
Посета казнено-поправном заводу	-	10	-	6	-	-	-	-	-	-	6	1	-	22	11	-
Присуство суђењу у кривичном и прекршајном поступку	10	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	20	-	1	14

По критеријуму „атрактивност“, рангирање посебних облика наставе, са релативним тежинама које су одређене за сваки посебан облик наставе, приказано је на графикону који следи:

Графикон 9 – Редослед посебних облика наставе рангираних по критеријуму „атрактивност“

Резултати показују да су за студенте атрактивнији посебни облици наставе који су директно повезани са практичним увежбавањем одређених вештина или практичним радом у организационим јединицама МУП-а Р Србије.

Оптимизација по критеријуму „економичност“

Рангирање посебних облика наставе по критеријуму „економичност“ извршено је на основу процене трошкова које би Криминалистичко-полицијска академија имала при организацији неког од посебних облика наставе. Важно је напоменути да је реч о процени трошкова која служи да се поједини посебни облици наставе рангирају и да се ради о приближним износима финансијских средстава. Процене су урађене на нивоу једне школске године и приказане у табели која следи.

Табела 3 – Процене трошкова појединих посебних облика наставе по студенту (изражено у еврима)

ПОСЕБНИ ОБЛИК НАСТАВЕ	ТРОШКОВИ								УКУПНО
	Хонорари извођача	Обилазак	Смештај и исхрана	Утрошак муниције	Утрошак горива	Потрошни материјал	Закуп објекта	Остало	
Информативна пракса	23	8	-	-	-	-	-	-	31
Теренска обука	96	-	132	54	13	2	-	4	301
Општа пракса	219	8	-	-	-	-	-	-	227
Обука у зимским условима	53	-	309	4	11	2	-	4	383
Изборна пракса	54	8	-	-	-	-	-	-	63
Криминалистичка пракса	49	8	-	-	-	-	-	-	57
Руководна (организационо-методска) пракса	49	8	-	-	-	-	-	-	57
Методичка обука	-	-	51	-	2	-	-	-	53
Полицијска гађања	10	-	-	618	-	4	-	-	632
Обука у вожњи моторних возила	439	-	-	-	-	-	-	-	439
Пливање	-	-	-	-	-	-	163	-	163
Студијско путовање	2	-	-	-	2	-	-	-	4
Тактичко-технички зборови	-	-	-	-	2	-	-	-	2
Обука у пружању прве помоћи	2	-	-	-	-	-	-	-	2
Посета казнено-поправном заводу	2	-	-	-	2	-	-	-	4
Присуство суђењу	-	-	-	-	6	-	-	-	6

У складу са датом проценом извршено је рангирање посебних облика наставе по критеријуму економичност и сваком од њих додељена релативна тежина, што је приказано на графикону који следи:

Графикон 10 – Редослед посебних облика наставе ранжираних по критеријуму „економичност“

Графикон визуелно приказује податке приказане у табели, па даљи коментар графикона није потребан.

Оптимизација по критеријуму „организациони проблеми“

Редослед посебних облика наставе по критеријуму „организациони проблеми“ изведен је искуствено, а приказан је на графикону који следи:

Графикон 11 – Редослед посебних облика наставе ранжираних по критеријуму „организациони проблеми“

Као што се види, најмање организационих проблема има у организовању једноставнијих облика обуке (пружање прве помоћи) и настави која има форму посета (тактичко-технички зборови и посете казнено-поправним заводима). С друге стране, организовање сложених облика обуке, код којих се настава изводи ван седишта Академије и са потпуним ангажовањем сопствених капацитета, уз коришћење дела ресурса МУП-а Р Србије (теренска обука, обука у зимским условима, стручна методичка обука), носи и највећи број организационих проблема.

Оптимизација по критеријуму „заступљеност у другим институцијама“

Анализа заступљености посебних облика наставе на другим институцијама у иностранству урађена је на основу података до којих је аутор могао да дође, како из личних контаката са представницима истих или сличних школа у иностранству, тако и са интернета. Наравно да су посебни облици наставе по својим садржајима специфични за сваку земљу и при анализи су поређени слични посебни облици наставе. Анализа је приказана у табели која следи:

Табела 4 – Заступљеност посебних облика наставе у сличним високообразовним институцијама у иностранству

ПОСЕБНИ ОБЛИК НАСТАВЕ	З Е М Љ А											
	Македонија	Црна Гора	Бугарска	Румунија	Мађарска	Хрватска	Б и Х	Словенија	Естонија	Финска	Швајцарска	Немачка
Информативна пракса	•	•					•					
Теренска обука	•	•	•		•		•	•	•	•	•	
Општа пракса	•		•	•	•	•	•	•	•			•
Обука у зимским условима							•	•	•	•	•	
Изборна пракса	•		•						•		•	
Криминалистичка пракса							•	•				
Руководна (организационо-методска) пракса	•	•	•			•	•	•	•	•	•	•
Полицијска гађања	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Обука у војњи моторних возила		•	•	•	•			•				•
Пливање	•						•		•			•
Студијско путовање				•		•			•	•	•	•
Тактичко-технички зборови	•	•			•	•	•	•	•	•	•	•
Обука у пружању прве помоћи	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Посета казнено-поправном заводу	•	•					•					
Присуство суђењу у кривичном и прекршајном поступку	•		•					•	•			
Методичка обука	•			•			•		•	•	•	•

У складу са извршеном анализом извршено је рангирање посебних облика наставе по критеријуму „заступљеност у другим институцијама“ и сваком од њих додељена релативна тежина, што је приказано на графикону који следи:

Графикон 12 – Редослед посебних облика наставе рангираних по критеријуму „заступљеност у другим институцијама“

Дакле, најзаступљенији посебни облици наставе у другим сличним високообразовним институцијама у иностранству су полицијска гађања, обука у пружању прве помоћи, стручна организационо-методска пракса и тактичко-технички зборови савремених безбедносно-заштитних и безбедносно-угрожавајућих средстава.

Оптимизација по критеријуму „оптерећеност студената“

Рангирање посебних облика наставе по критеријуму „оптерећеност студената“ извршено је на основу процене броја часова потребних за реализацију сваког појединачног посебног облика наставе. Процењени број часова одређен је искуствено, а процена је дата у табели која следи:

Табела 5 – Процена броја часова (током четворогодишњег школовања) потребних за реализацију посебних облика наставе

ПОСЕБНИ ОБЛИК НАСТАВЕ	БРОЈ ЧАСОВА
Информативна пракса	56
Теренска обука	200
Општа пракса	160
Криминалистичка пракса	160
Руководна (организационо-методска) пракса	160
Изборна пракса	112
Обука у зимским условима	112
Пливање	112
Методичка обука	100
Полицијска гађања	80
Обука у пружању прве помоћи	20
Обука у вожњи моторних возила	50
Студијско путовање	10
Посета казнено-поправном заводу	10
Тактичко-технички зборови	8
Присуство суђењу у кривичном и прекршајном поступку	16

У складу са наведеном проценом извршено је рангирање посебних облика наставе по критеријуму „оптерећеност студената“ и сваком од њих додељена релативна тежина, што је приказано на графикону који следи:

Графикон 13 – Редослед посебних облика наставе рангираних по критеријуму „оптерећеност студената“

Дакле, боље су рангирани посебни облици наставе који се реализују кроз мање наставних часова јер такви посебни облици наставе мање оптерећују студенте додатним обавезама током студирања.

Оптимизација по критеријуму „међузависност“

Анализа међузависности посебних облика наставе приказана је у табели која следи:

Табела 6 – Међузависност – повезаност посебних облика наставе

	Теренска обука	Општа пракса	Обука у зимским условима	Изборна пракса	Криминалистичка пракса	Руководна (организационо-методска) пракса	Методичка обука	Полицијска гађања	Обука у вожњи моторних возила	Пливање	Студијско путовање	Тактичко-технички зборови	Обука у пружању прве помоћи	Посета казнено-поправном заводу	Присуство суђењу
Информативна пракса		•													
Теренска обука		•	•	•	•	•	•	•				•	•		
Општа пракса				•	•	•	•	•							
Обука у зимским условима						•	•	•	•				•		
Изборна пракса					•	•	•	•							
Криминалистичка пракса						•		•							
Руководна (организационо-методска) пракса							•	•	•				•		
Методичка обука								•		•					
Полицијска гађања												•	•		
Обука у вожњи моторних возила												•	•		
Пливање													•		
Студијско путовање												•			
Тактичко-технички зборови															
Обука у пружању прве помоћи															
Посета казнено-поправном заводу															•
Присуство суђењу															

На основу анализе табеле извршено је рангирање посебних облика наставе по критеријуму „међузависност“ и сваком од њих додељена релативна тежина, што је приказано на графикону који следи:

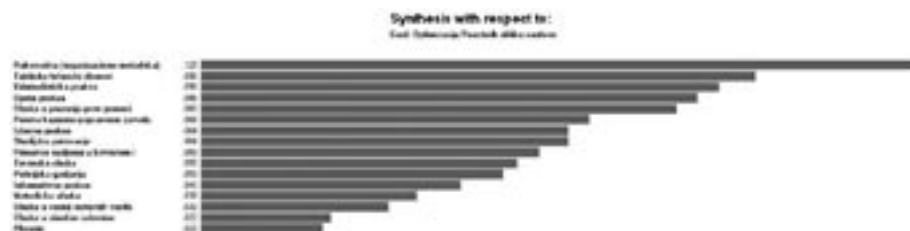

Графикон 14 – Редослед посебних облика наставе ранжираних по критеријуму „међузависност“

Као што се види, највећу међузависност – повезаност имају полицијска гађања и руководна (организационо-методска) пракса, а затим теренска обука и општа пракса. Најмању међузависност – повезаност имају посебни облици наставе чија је основа у правној групи предмета – посета казнено-поправном заводу и присуство суђењу у кривичном и прекршајном поступку.

Синтеза резултата (оптимизација по свим критеријумима)

Коначно рангирање посебних облика наставе добијено је синтезом резултата по појединим критеријумима, уз поштовање раније одређених релативних тежина које су додељене сваком критеријуму. Резултат те синтезе приказан је на графикону који следи:

Графикон 15 – Редослед посебних облика наставе ранжираних по свим критеријумима

Тренутно стање студијских програма КПА са аспекта посебних облика наставе

Делови садржаја студијских програма основних струковних и академских студија Криминалистичко-полицијске академије који се односе на усвајање вештина називају се посебним облицима наставе. Заступљени су у свим годинама студирања и њихов фонд часова има удео од око 6,24% у студијским програмима (Милошевић et al., 2010).

На Криминалистичко-полицијској академији реализују се следећи посебни облици наставе:

1. *Основна обука за обављање полицијских послова.* Циљ обуке јесте да студенти стекну компетенције за примену основних полицијских овлашћења и обављање основних полицијских послова. Основна обука за обављање полицијских послова изводи се са фондом од 30 часова⁶ (Милошевић, Субошић, 2010:158).
2. *Стручна криминалистичко-форензичка пракса 1* има за циљ стицање практичних знања неопходних за рад у организационим јединицама криминалистичке полиције, у случајевима криминалистичко-форензичке обраде места догађаја. Очекивани исход ове праксе јесте оспособљеност студената за криминалистичко-форензичку обраду места догађаја. Изводи се у обиму од 15 часова (Милошевић et al., 2010:97).
3. *Стручна општа пракса* има за циљ стицање практичних знања за обављање полицијских послова. Очекивани исход ове праксе јесте развијеност вештина за обављање полицијских послова. Изводи се у обиму од 15 часова (Милошевић, Субошић, 2010:158).
4. *Теренска обука за обављање полицијских послова у летњим условима.* Реализује се у фонду од 60 часова. Основни циљ теренске обуке је да непосредно повеже теоријска знања стечена у Криминалистичко-полицијској академији са практичним поступањем припадника полиције опште надлежности, као и да омогући студентима КПА потпуније и свеобухватније савладавање и утврђивање одређених наставних садржаја из оквира уже стручних предмета, како би их што квалитетније припремили за рад у МУП-а Р Србије⁷ (Милошевић et al., 2010:98).
5. *Стручна криминалистичко-форензичка пракса 2* реализује се у фонду од 60 часова. Основни циљ реализације овог посебног облика наставе је непосредно повезивање теоријских знања стечених у Криминалистичко-полицијској академији са практичним поступањем полицијских службеника криминалистичке полиције, односно про-

⁶ *Елаборат основне обуке за обављање полицијских послова студената I године, школска 2009/2010. година, КПА, Београд, 2010.*

⁷ *Елаборат теренске обуке студената Криминалистичко-полицијске академије у летњем семестру школске 2009/2010. године, КПА, Београд, 2010.*

- ширивање постојећих теоријских знања и стицање нових практичних знања и вештина неопходних за извршавање редовних и ванредних полицијских послова и задатака⁸ (Милошевић, Субошић, 2010:159).
6. *Практична настава у руковању службеним пиштољем*. Фонд овог садржаја је 15 часова (Милошевић et al., 2010:97).
  7. *Стручна криминалистичко-форензичка пракса 3* реализује се у фонду од 70 часова. Циљеви и задаци који би требало да се остваре овим посебним обликом наставе идентични су вредностима које су пројектоване за Стручну криминалистичко-форензичку праксу 2⁹ (Милошевић, Субошић, 2010:160).
  8. *Посета казнено-поправном заводу и Присуствовање судском процесу* изводе се у фонду од 15 часова уз предмет Основи кривичног процесног права (Милошевић, Субошић, 2010:163).
  9. *Практична настава у руковању службеним пиштољем (тренажно-кондициони ниво)* посвећена је подизању нивоа вештина у безбедном руковању службеним пиштољем. *Практична настава у руковању службеним пиштољем (ситуациони ниво)* посвећена је подизању нивоа вештина у безбедном руковању службеним пиштољем из домена ситуационе ватрене обуке. Оба садржаја заједно изводе се у фонду од 15 часова (Милошевић et al., 2010:101).
  10. *Стручна изборна пракса* посвећена је пружању помоћи студентима у њиховој професионалној оријентацији (Милошевић, Субошић, 2010:163).
  11. *Стручна криминалистичка пракса* посвећена је стицању практичних знања неопходних за рад у организационим јединицама криминалистичке полиције. Резултат Стручне криминалистичке праксе је развијеност одговарајућих вештина за рад на пословима криминалистичке полиције. Предвиђени фонд часова је 60¹⁰ (Милошевић et al., 2010:102).
  12. *Стручна организационо-методска пракса* реализује се у полицијским станицама/испоставама полиције опште надлежности (71 час) и у Интервентној јединици 92 Полицијске управе за Град Београд (4 часа). Основни циљ ове праксе је непосредно повезивање теоријских знања стечених у Криминалистичко-полицијској академији са практичним

⁸ *Елаборат Стручне криминалистичко-форензичке праксе 2 студената II године основних струковних студија – Криминалистичко-форензичке изборне групе и Стручне криминалистичко-форензичке праксе 3 студената III године основних струковних студија – Криминалистичко-форензичке изборне групе у летњем семестру школске 2009/2010. године*, КПА, Београд, 2010.

⁹ Исто.

¹⁰ *Елаборат Стручне криминалистичке праксе студената III године основних академских студија – Криминалистичке изборне групе и Стручне методичке праксе 2 студената IV године основних академских студија – Криминалистичке и Безбедносне изборне групе у летњем семестру школске 2009/2010. године*, КПА, Београд, 2010.

- поступањем припадника полиције опште надлежности, односно проширивање постојећих теоријских знања и стицање нових практичних знања и вештина неопходних за извршавање редовних и ванредних полицијских послова и задатака.¹¹ (Милошевић, Субошић, 2010:165)
13. *Стручна методичка пракса 2* представља посебан облик наставе који је пре свега усмерен на конкретно и, са становишта радног профила криминалисте, релевантно упознавање студената са стручним радњама, поступцима, методама, техничким средствима и опремом коју користи криминалистичка полиција. Поред овога, студенти се обучавају и за потражну делатност, увиђајно-оперативне послове, послове оперативне криминалистичке технике и Националног криминалистичко-техничког центра. Практика се изводи у фонду од 75 часова¹² (Милошевић et al., 2010:103).
14. *Стручна безбедносна пракса* реализује се у Сектору за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова Републике Србије и другим службама система заштите и спасавања, у фонду од 75 часова¹³ (Милошевић, Субошић, 2010:166).

---

¹¹ *Елаборат Стручне организационо-методске праксе студената IV године основних академских студија КПА – Полицијска изборна група и Практичне наставе студената IV године студија по НПП ПА у летњем семестру школске 2009/2010. године*, КПА, Београд, 2010.

¹² *Елаборат Стручне криминалистичке праксе студената III године основних академских студија – Криминалистичке изборне групе и Стручне методичке праксе 2 студената IV године основних академских студија – Криминалистичке и Безбедносне изборне групе у летњем семестру школске 2009/2010. године*, КПА, Београд, 2010.

¹³ *Елаборат дела Стручне безбедносне праксе студената IV године основних академских студија – Безбедносна изборна група у летњем семестру школске 2009/2010. године*, КПА, Београд, 2010.

Поређење модела са стањем посебних облика наставе

Табела 7 – Упоредни приказ посебних облика наставе из студијских програма КПА и оптимизираниог модела (посебни облици наставе у моделу поређани су у складу са оптимизираним редоследом)

МОДЕЛ		СТУДИЈСКИ ПРОГРАМ	
Посебни облик наставе	Број часова	Посебни облик наставе	Број часова
Руководна (организационо-методска) пракса	112	Стручна организационо-методска пракса	75
		Стручна методичка пракса 2	
		Стручна безбедносна пракса	
Тактичко-технички зборови	10	–	-
Криминалистичка пракса	112	Стручна криминалистичко-форензичка пракса 1	15
		Стручна криминалистичко-форензичка пракса 2	60
		Стручна криминалистичко-форензичка пракса 3	70
		Стручна криминалистичка пракса	60
Општа пракса	160	Стручна општа пракса	15
Обука у пружању прве помоћи	10	–	-
Посета казнено-поправном заводу	8	Посета казнено-поправном заводу	7
Изборна пракса	160	Стручна изборна пракса	
Студијско путовање	10	–	-
Присуство суђењу у кривичном и прекршајном поступку	16	Присуствовање судском процесу	8
Теренска обука	200	Теренска обука за обављање полицијских послова у летњим условима	60
Полицијска гађања	100	Практична настава у руковању службеним пиштољем	15
		Практична настава у руковању службеним пиштољем (тренажно-кондициони ниво)	15
		Практична настава у руковању службеним пиштољем (ситуациони ниво)	
Информативна пракса	56	Основна обука за обављање полицијских послова	30
Методичка обука	112	–	-
Обука у вожњи моторних возила	80	–	-
Обука у зимским условима	160	–	-
Пливање	20	–	-
УКУПНО	1326	УКУПНО	430

У табели су приказани посебни облици наставе из модела и посебни облици наставе који се изводе на Криминалистичко-полицијској академији, при чему су упоређивани они чији је садржај сличан, односно идентичан. Сагледавајући упоредни преглед у табели намеће се неколико битних закључака.

Прво, више посебних облика наставе из модела се не реализује на Академији. Ово није нужно велики недостатак. Међутим, уочљиво је да више посебних облика наставе који су у моделу високо рангирани нису садржај посебних облика наставе који се изводе са студентима КПА – тактичко-технички зборови савремених безбедносно-заштитних и безбедносно-угрожавајућих средстава, обука у пружању прве помоћи и студијска путовања.

Друго, моделом је предвиђен далеко већи фонд часова за извођење посебних облика наставе од оног који се изводи са студентима Криминалистичко-полицијске академије. Тачније, посебни облици наставе који се изводе на КПА имају фонд часова више од три пута мањи него што је то предвиђено моделом, што представља значајан недостатак.

Закључак

Посебни облици наставе несумњиво представљају врло значајан сегмент едукације студената Криминалистичко-полицијске академије. Из тог разлога на Академији су у протеклих годину дана учињени значајни напори да се тај део оспособљавања студената значајно унапреди. Анализа спроведена у овом раду представља покушај да се потпомогну напори које Академија чини у циљу повећања нивоа оспособљености дипломираних криминалиста за ефикасно укључивање у редовне послове МУП-а Р Србије по њиховом ступању на прве функционалне дужности.

Разматрања у раду наводе на неколико значајних закључака:

1. Анализа је показала да је при осмишљавању садржаја и структуре студијских програма могуће користити егзактне научне методе – методе оптимизације, статистичке методе и сл. Користећи исту или сличну методологију, или, пак, осмишљавањем и верификацијом неког потпуно новог начина коришћења егзактних научних метода при изради садржаја и структуре студијских програма који се изводе на Криминалистичко-полицијској академији, сасвим сигурно би се увелико побољшао њихов квалитет.
2. Понуђени модел посебних облика наставе представља покушај да се у студијски програм максимално унесу садржаји којима би студенти усвајали практичне вештине и стицали преко потребно искуство пре ступања у радни однос у МУП-а Р Србије. При изградњи модела није се водило рачуна о оптималном односу фонда

часова теоријске наставе и фонда часова посебних облика наставе. Због тога, између осталог, и постоји велика диспропорција између моделованог фонда часова посебних облика наставе и фонда часова посебних облика наставе који се изводе на Академији. Али, без обзира на то, врло велика диспропорција у фонду часова предвиђених за реализацију посебних облика наставе (разлика је већа од три пута) указује да би требало повећати фонд часова посебних облика наставе који се реализују на Криминалистичко-полицијској академији. То се може постићи или смањењем фонда часова теоријске наставе или повећањем укупног фонда часова студијског програма (за што постоје законске могућности), при чему би се створена разлика преусмерила у фонд часова посебних облика наставе.

3. Упоредна анализа модела посебних облика наставе и посебних облика наставе који се изводе на Криминалистичко-полицијској академији показала је завидно поклапање садржаја. Ипак, мора се напоменути да се на Криминалистичко-полицијској академији не изводе неки од посебних облика наставе који су доста високо ранжирани у моделу. Тактичко-технички зборови савремених безбедносно-заштитних и безбедносно-угрожавајућих средстава, који нису апострофирани као посебни облик наставе на КПА, ипак се изводе у склопу реализације наставе неких предмета, као што су Техничка средства полиције или Полицијска тактика или, пак, на Теренској обуци. С друге стране, обука у пружању прве помоћи и студијска путовања не постоје у наставном процесу на КПА у било ком облику, па би ваљало размислити о начину како да се и ови садржаји уврсте у процес едукације студената, поготово зато што њихова организација и реализација није претерано захтевна, а њиховим извођењем би се унапредила укупна оспособљеност студената.

Уважавајући наведене закључке и препоруке проистекле из упоредне анализе оптимизованог модела и садашњег начина реализације посебних облика наставе може се доћи до ваљанијих решења при оспособљавању студената Криминалистичко-полицијске академије за примену практичних знања и вештина неопходних за обављање полицијских послова.

С друге стране, разматрање озбиљног проблема какав је ваљанији модел реализације посебних облика наставе, нарочито уз примену адекватне методолошке апаратуре, обично донесе неколико одговора, а отвори много више нових, неодговорених питања. Тако је и овај пут. Истраживање на моделима и резултати до којих се дође ваљани су онолико колико је ваљан модел, а идеалног модела нема. Даља разматрања тог проблема могу се кретати ка: 1. унапређењу елемената модела, односно

осмишљавању ваљанијих посебних облика наставе чија би реализација имала позитивније ефекте на усвајање циљаних знања и вештина, али и на стицање искуства преко потребног студентима (највероватнија тенденција је ка осмишљавању обуке у реалним радним условима у којима полицијски службеници обављају свакодневне послове); 2. изналажењу ваљанијих критеријума оптимизације модела; 3. изналажењу начина да се што је могуће више избегну искуствене процене при рангирању елемената модела по одређеном критеријуму, јер је то предуслов за смањење субјективности код формирања модела, а тиме са сасвим сигурно остварује ваљаније моделовање, и 4. примени савременијих и ефикаснијих метода оптимизације и анализе, и друго.

Литература:

1. Брковић, В, Милојевић, С., (2004). *Примена методе вишекритеријумског програмирања (Expert Choice – програмског пакета), за потребе техничко-технолошког развоја и опремања специјалних јединица полиције*, Безбедност, год. 46, 3/2004, стр. 32-43.
2. Милојевић, С., Субошић, Д., (2002). *Анализа применљивости знања и вештина које се стичу на Полицијској академији са аспекта обављања полицијске професије*, НБП Наука-Безбедност-Полиција, год. VII, бр. 2/2002, стр. 43-61.
3. Милојевић, С., (2002). *Практични облици наставе на Полицијској академији, стање и тенденције*, Реформа полицијског школства у Републици Србији, ВШУП, Београд, стр. 179-188.
4. Милојевић, С., Субошић, Д., (2004). *Анализа професионалне способности дипломираних официра полиције*, НБП Наука-Безбедност-Полиција, год. IX, бр. 2/2004, стр. 65-84.
5. Милошевић, Г., Субошић, Д., (2010). *Практична обука студената у системну високог полицијског образовања Републике Србије*, Безбедност, год. 52, бр. 1/2010, стр. 154-171.
6. Милошевић, Н., Милојевић, С., (2001). *Основи методологије безбедносних наука*, Полицијска академија, Београд.
7. Milošević, G., Subošić, D., Mićović, D., (2010). *Practical training of students within the sistem of tertiary police education in the Republic of Serbia*, NBP – Žurnal za kriminalistiku i pravo, Vol. XV, No. 3, стр. 93-107.
8. *Елаборат дела Стручне безбедносне праксе студената IV године основних академских студија – Безбедносна изборна група у летњем семестру школске 2009/2010. године*, КПА, Београд, 2010.
9. *Елаборат Основне обуке за обављање полицијских послова студената I године, школска 2009/2010. година*, КПА, Београд, 2010.

10. *Елаборат Стручне криминалистичке праксе студената III године основних академских студија – Криминалистичке изборне групе и Стручне методичке праксе 2 студената IV године основних академских студија – Криминалистичке и Безбедносне изборне групе у летњем семестру школске 2009/2010. године*, КПА, Београд, 2010.
11. *Елаборат Стручне криминалистичко-форензичке праксе 2 студената II године основних струковних студија – Криминалистичко-форензичке изборне групе и Стручне криминалистичко-форензичке праксе 3 студената III године основних струковних студија – Криминалистичко-форензичке изборне групе у летњем семестру школске 2009/2010. године*, КПА, Београд, 2010.
12. *Елаборат Стручне организационо-методске праксе студената IV године основних академских студија КПА – Полицијска изборна група и Практичне наставе студената IV године студија по НПП ПА у летњем семестру школске 2009/2010. године*, КПА, Београд, 2010.
13. *Елаборат Теренске обуке студената Криминалистичко-полицијске академије у летњем семестру школске 2009/2010. године*, КПА, Београд, 2010.
14. *Студијски програм Основних струковних студија криминалистике*, КПА, Београд, 2009.
15. *Студијски програм Основних академских студија криминалистике*, КПА, Београд, 2009.

OPTIMIZING THE MODEL OF SPECIAL FORMS OF INSTRUCTION AT THE ACADEMY OF CRIMINALISTIC AND POLICE STUDIES

***Abstract:** Special forms of instruction undoubtedly present a very significant segment of educations of students at the Academy of Criminalistic and Police Studies. They provide the students with practical knowledge and skills necessary for performing police duties. It is therefore of utmost importance to ensure that the contents and structure of such forms of instruction included in the Academy curricula should be of high quality.*

This issue was considered in two stages. The first stage involved designing a model of special instruction and its optimizing in keeping with a number of criteria, in order to establish the dynamics of their realization, which became mandatory upon their integration in the curriculum. The second stage consisted of comparing the optimal model with the current state of affairs regarding the

realization of special instruction modules and finding possibilities for their further development.

If due attention is given to conclusions and recommendations stemming from a comparative analysis of the optimal model and the actual one which are presented in this paper, it will be possible to devise better solutions for instructing the Academy students on how to apply practical knowledge and skills in the execution of police duties.

Key Words: *the Academy of Criminalistic and Police Studies, special forms of instruction, practical knowledge and skills, designing a model, optimizing, method of analytical hierarchical processes.*